

Vrienden DER Natuur

"Vrienden der Natuur"

is de digitale nieuwsbrief van kring
Venlo van het Natuurhistorisch
Genootschap in Limburg

Winter 2015-2016

INHOUD	2
Voorwoord	3
Programma Vrienden der Natuur	4
Vogel- en landschapsexcursie Krickenbeck	5
Fotopresentatie Oostvaarders Plassen	6
Varia avond	9
Fotopresentatie vogelreis Georgie	10
Fotopresentatie natuurreis IJsland	12
Krootjesknotszwam, niet meer zo zeldzaam	14
Beken in Venlo-zuid	16
Programma Faunagroep	19
Nieuwe natuur-verrijking of verrommeling	20

Baardmannetje in Oostvaardersplassen (foto Pieter Elbers)

Redactie

Jos Hoogveld
Hertog Reinoudsingel 129, 5913 XC Venlo
077-3518131
06-52041187
jos.hoogveld@wpm.nl

Medewerkers:

Huib Crommentuyn
Pieter Elbers
Peter Eenshuistra
Sjaak Gubbels
Jos Hoogveld
Ger Michels
Piet Mölling
Mariet Verbeek

Leden Stuurgroep :

Jos Hoogveld, voorzitter
Bert Roelofs, secretaris
Leden : Jan Eenshuistra, Peter Eenshuistra, Piet
Mölling, Sjaak Gubbels, Frans Dorssers

Studiegroepen kring Venlo :

Natuur en Landschap

Piet Mölling, Stalbergweg 249, 5913 BN Venlo
077-3547179; p.molling@hetnet.nl

Florastudiegroep

Peter Eenshuistra, Henri Uyttenbroeckstraat 24,
5913 WE Venlo
077-3510676; pjeensh@plex.nl

Faunastudiegroep

Pieter Elbers, Hertog Reinoudsingel 116,
5913XG Venlo
077-3518037/06-48453921;
pieterelbers@hotmail.com

Voorwoord : Na overvloed komt gebrek

We zitten nu nog net in de periode van overvloed. In de zomer is er volop leven en is er veel te eten. In de herfst wordt dat minder, in de winter wordt het ook nog eens koud. Voor veel dieren een moeilijke tijd. Vele overleven het niet. Dan beseft je weer dat wij mensen het maar goed hebben. In ieder geval mensen in Nederland. Ook grote zoogdieren komen niet altijd ongeschonden de winter door. Discussies daarover in verband met de Oostvaarders Plassen zijn een duidelijk teken dat dit sterke emoties kan geven.

Voor ons natuurliefhebbers is er in de herfst en winter gelukkig het nodige te zien. Paddenstoelen, vogeltrek, watervogels met tegenwoordig grote groepen ganzen. Ons winterverblijf is veranderd. We zitten nu met de avondbijeenkomsten in het Bezoekerscentrum Groote Heide. Dus echt in de natuur!

Jos Hoogveld

Schotse Hooglanders op de Swolgender Heide, winter 2015 (foto : Jos Hoogveld)

Dood edelhert in Oostvaardersplassen na de lange winter van 2010 (foto Jos Hoogveld)

Programma Kring Venlo november 2015 - februari 2016

Zo 8 november 2015

Vogel- landschapsexcursie met de fiets naar de Krickenbecker Seen

Leiding : Jos Hoogveld

Aanvangstijd : 10.00 uur

Vertrek : Parkeerplaats Infocentrum Groote Heide te Venlo.

Do 26 november 2015

Fotopresentatie Oostvaardersplassen door Faunagroep

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Do 17 december 2015

Varia-avond, oa door Sjaak Gubbels (Oost-Duitsland), Peter Eenshuistra (natuurgebieden Midden-Limburg) en Twan Martens (Hardanger Vida)

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Do 14 januari 2016

Fotopresentatie Ijsland door Peter Eenshuistra

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Do 18 februari 2016

Fotopresentatie Vogels in Georgie door Pieter Elbers en Jos Hoogveld

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Bever is plaatselijk zeer actief in Noord-Limburg. Hier de Everlosebeek bij Grubbenvorst (foto: Jos Hoogveld).

Vogel- en landschapsexcursie met de fiets naar de Krickenbecker Seen

Leiding : Jos Hoogveld

Aanvangstijd : 8 november 10.00 uur

Vertrek : Parkeerplaats Infocentrum Grote Heide te Venlo.

Een heel mooi natuur- en bosgebied op een steenworp afstand van Venlo. In dit seizoen zijn er met name watervogels te zien. Misschien ook nog paddenstoelen. Het landschap is natuurlijk het hele jaar door zichtbaar.

De kern van de Krickenbecker Seen wordt gevormd door laagveenplassen rond kasteel Kriekenbeek. Het gebied is nat door de ligging tegen de Viersener Breuk. Deze breuk ligt als een soort bergkam over grote lengten langs de grens ten oosten van Venlo.

Op en oostelijk van de Viersener Breuk ligt de geohydrologische basis (ondoorlatende ondergrond) hoog. Hierdoor kan het water nauwelijks de grond in zakken. In dit gebied zijn omvangrijke berkenbroekbossen. Op de helling van de breuk bij de uitzichttoren heeft zich natte heide met gagel en beenbreek ontwikkeld. Dit wordt de laatste tientallen jaren actief hersteld. Westelijk van de breuk komt kalkhoudend water voor. Hier bevinden zich op uitgebreide schaal elzenbroekbossen, plaatselijk bronbos, verlandingsvegetaties met riet en natte schrale graslanden.

Cultuurhistorisch is er ook het nodige te zien. Zo is er heel zichtbaar een hoge beek (de Nette) en een lage beek (de Renne) met meer dan een meter verschil in waterpeil. Dit zet zich in de doorstroomde meren voort. Spectaculair is het uitzicht vanaf de toren op het hoogste put van de breuk. Aan de westkant kun je de kerktorens van Noord- en Midden-Limburg zien, aan de andere kant kijk je tot de rand van het Roergebied. Historisch is het gebied nauw met Venlo verbonden. Venlo viel in de middeleeuwen onder ambt Kriekenbeek, onderdeel van het Overkwartier van Gelre. Dus is het gebied ook een beetje van ons.

Vlaskoel in heide bij de uitzichtstoren. Deze hebben het karakter van kleine vennen met veenmos en klein blaasjeskruid

Zicht op de Krickenbecker Seen vanaf de uitzichttoren. Op de achtergrond de bebouwing van Venlo

Krickenbecker Seen vanuit een zweefvliegtuig. Links het kasteel. Rechts zijn de uitgebreide verlandingsvegetaties aan de westkant van het Hinsbecker Bruch zichtbaar. Helaas zijn die niet toegankelijk,

Fotopresentatie Oostvaardersplassen door Faunagroep

Aanvangstijd : donderdag 26 november 19.30 uur

Plaats : Bezoekerscentrum Grootte Heide te Venlo

Een van de natuurgebieden die elk jaar wel een of twee keer op de agenda van de Faunagroep staat, zijn de Oostvaardersplassen. Het is een van de mooiste natuurgebieden in Nederland en is het hele jaar een bezoek waard. Het voorjaar en begin november zijn wel de mooiste tijdstippen. Het voorjaar vanwege de broedtijd en begin november vanwege de bronstijd van de edelherten.

Het gebied is ontstaan door drooglegging van een van de IJsselmeerpolders n.l. Zuidelijk Flevoland. Het grenst aan het Markermeer. De vaargeul naar Amsterdam heet Oostvaardersdiep, vandaar de naam Oostvaardersplassen. Na de drooglegging liet men het gebied jarenlang braak liggen, omdat het de bestemming industriegebied had en niet meteen nodig was. Dus kon de natuur zijn gang gaan. Toen men jaren later het resultaat zag werd het een natuurgebied en werd zelfs de geplande spoorlijn eromheen gelegd.

Het gebied is maar beperkt toegankelijk aan de randen maar is vanaf hier toch behoorlijk te overzien omdat het vrij open is en de randen hoog liggen (dijken). Het meenemen van een telescoop is echter aan te bevelen vanwege de grote afstanden. Het gebied wordt open gehouden met grote kuddes grote grazers zoals Heckrunderen, Konikpaarden en edelherten. Ook de grote aantallen ganzen dragen bij aan de begrazing. Vanaf de Kleine en Grote Praambult aan de oostkant van het gebied, is het open grazige deel goed te overzien. Er wordt hiervoor wel de term Nederlandse Serengeti gebruikt. Tijdens de bronsttijd is het burlen van de edelherten hier het beste te zien en te horen. In de winter bij koud weer ziet men hier wel eens een kudde Konikpaarden galopperen waarvan dampwolken opstijgen. Op deze open stukken zijn meestal een of meerdere vossen te zien. Er is zelfs een tamme vos die mensen bijna uit de hand komt eten.

Zeearend, weliswaar op de Hamert (foto Mariet Verbeek)

Aalscholverkolonie(foto Jos Hoogveld)

Wat betreft vogels is het ook een prachtig gebied. Het meest aansprekend is het paartje Zeearenden dat hier zijn territorium heeft. Het heeft al jaren, meestal succesvol, een of twee jongen hier groot getrokken. Hierdoor zijn er nu op meerdere plaatsen in Nederland broedende paartjes zeearenden. Verder komen hier erg veel soorten aan water en moeras gebonden vogels voor. Om er enkele te noemen, diverse soorten ganzen en eenden, Kluten, Grutto's, reigers en rietvogels, Raven en diverse soorten roofvogels. Tenslotte is hier een zeer grote Aalscholverkolonie. Het rondje dat wij rond de Oostvaardersplassen maken is meestal ongeveer hetzelfde. We beginnen bij het Jan van de Boschpad aan de kant van Almere. Hier is een parkeerplaats van waaruit we naar de verhoging lopen vanwaar het westelijke stuk mooi is te overzien. Soms lopen we van hier nog naar het nieuwe bezoekerscentrum waar men vanaf het dak nog verder kan kijken. Hier hebben we vaker zeearenden gezien.

Grote groep lepelaars bij bezoekerscentrum bij Almere (foto Jos Hoogveld)

Visdieven langs de Oostvaardersdijk (foto Pieter Elbers)

Volgende stop is aan de Oostvaardersdijk vanwaar men de Grote Plas kan overzien. Voor de dijk ligt hier nog een eiland met aanlegsteiger waar meestal diverse soorten meeuwen zitten. Wanneer we weer verdergaan komen we aan de Hoekplas. In het voorjaar is er vanaf de schuilhutten die hier liggen wel iets leuks te zien. Volgende stop is aan het bezoekerscentrum aan de Knardijk. Hier kan het vooral zondags er druk zijn. Een kijkje nemen binnen is aan te bevelen. Van hieruit kan men naar het westen lopen tot aan Wigbeldseiland en de groots opgezette uitkijkpost de Zeearend. Het grote wilgenbos dat zich hier ontwikkeld had, is de laatste tien jaar opgeruimd door vraat van koniks.

Grotendeels door begrazing door koniks afgestorven wilgenbos bij bezoekerscentrum bij Knardijk (foto Jos Hoogveld)

Tenslotte beëindigen we de ronde op de Kleine en iets verderop gelegen Grote Praambult. Hier hebben we zicht op het grote grazige deel. Hier zit meestal het grootste deel van de koniks, honderden edelherten en een flinke groep Heckrunderen. Verder massa's ganzen. In begin oktober is bij gunstige wind 's avond aanhoudend geburl van de edelhert bokken te horen en allerlei hierbij horend gedrag.

Grote groepen koniks, edelherten en brandganzen, te zien vanaf de Praambult (foto Jos Hoogveld)

Wanneer we hier klaar zijn is het meestal al avond en tijd om naar huis te gaan.

Frans Dorssers en Jos Hoogveld

Een geile bok (foto Pieter Elbers)

Vermagerde hinds in voorjaar

Oostvaardersplassen, een sprookjesachtig mooi gebied

Vermagerde edelherten in voorjaar (foto Jos Hoogveld)

Varia-avond

Datum: 17 december 2015

Plaats: Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

Tijd: 19.30 uur

Op donderdag 17 december a.s. vindt weer onze traditionele varia-avond plaats. Vrienden der Natuur, Venlo nodigen alle leden en belangstellenden uit om naar de Kinderboerderij te komen om daar te luisteren naar en te genieten van de belevenissen van de leden in de natuur en wat zij daar allemaal hebben waargenomen. Ook de bezoekers, waaronder niet-leden mogen op deze avond hun ervaringen vertellen. Dit wordt bijzonder op prijs gesteld. Breng eventueel fotomateriaal en documentatie mee.

De reeks belevenissen in de natuur wordt geopend door Peter Eenshuistra die foto's laat zien van zeldzame planten, mossen, korstmossen, vogels en paddenstoelen die hij in de Limburgse natuur is tegengekomen. We krijgen vanavond beelden te zien uit de Weerdbeemden, het Weerter bos, de Schoorkuilen, Groote Moost, Leudal, Kunderberg en Meinweg.

Sjaak Gubbels was op vakantie in Oost-Duitsland. Hij vertelt ons, wat hij daar allemaal in de natuur heeft gezien en vastgelegd.

Twan Martens, een vaste gast op onze varia-avonden, was in Noorwegen. In het Hardangervida National Park aldaar kon hij volop genieten van de natuur en heeft hij zijn belevenissen vastgelegd.

Het belooft weer een leuke avond te worden.

Piet Mölling

Vogelmelk bij Geul Lomm

Gevlekte Aronskelk bij monding Broekhuizer Molenbeek

Hopwarkruid bij Geul Lomm

Slangenkruid op Venloer Heide (foto's Jos Hoogveld)

Fotopresentatie Vogels in Georgie door Pieter Elbers en Jos Hoogveld

Datum: donderdag 18 februari 2016

Tijd: 19.30 uur

Infocentrum Groote Heide te Venlo

Georgie is een vrij klein land dat aan de zuidkant van de Kaukasus ligt. Het grenst aan de zuidwest kant aan Turkije en aan de noordkant aan de "grote broer" Rusland. Tot in de jaren '90 was het deel van de Sovjet Unie. Eeuwenlang was het een Christelijk rijk tussen Islamitische rijken. De laatste jaren staat het bij vogelaars in de belangstelling vanwege de sterke trek langs de Zwarte Zeekust, met name rond Bakumi in het zuid-westen. Verder zitten er in de Kaukasus een aantal aparte vogels. Daarnaast is de Kaukasus een machtig gebergte. Ook de ontoegankelijkheid

van het land tot voor kort maakt het mysterieus.

De voorjaarsvogelaars in Tbilisi. Op de achtergrond het presidentieel paleis. Pieter staat er niet op, hij maakte de foto. Rode rotslijster (foto Pieter Elbers)

Genoeg reden voor onze "voorjaar vogelreisgroep" om in de eerste helft van mei 2015 hier op expeditie te gaan. De eerste week waren we met 5 personen (Pieter Elbers, Hans Custers, Herman Smits, Jules Bos en Jos Hoogveld). De tweede week waren we met ons tweeen (Jules en Jos). Na aankomst gingen we met een stevige en grote huurauto naar de Kaukasus. In de plaats Stefansminda overnachtte we in een studentenverblijf. Dit lag aan de rand van de plaats. Vanaf het balkon waren Kaukasische berghoeders te horen en Kaukasische korhoeders te zien! Op loopafstand zaten grote roodmussen, een soort die alleen in de Kaukasus voorkomt. Er zate ook veel beflijsters. Bij de rivier zaten verschillende witkruinroodstaarten, ook een echte Kaukasussoort. Elders waren bijzondere vogels te zien (en soms te fotograferen) als rotskruipers, roodvoorhoofdkanaries, rode rotslijster, verschillende soorten gieren, strandleeuweriken). De sneeuw was aan het smelten, maar soms kwam er weer een pak bij.

Het tweede gebied dat we bezochten was het zuid-oosten van Georgie. Hier is het warmer en droger. Eerst overnachtten we in Dedopolis. Via een heuvelig graslandgebied gingen we naar een stuwmeer. Hier zaten veel trekkende ortolanen. Er riep een frankolein. Helaas wiste we toe niet dat we vlak bij moddervulkanen waren, zodat we die gemist hebben. Er moeste veel goudjakhalsen zitten. Helaas hebben we ook die niet gezien.

Monniksgier (foto Erik Luiten)

Goudjakhals (foto Erik Luiten)

Bij het bezoekerscentrum in de stad konden we toestemming krijgen het nationaal park Vashlovani te bezoeken en er in eenvoudige huisjes te overnachten. Door een verkeerde afslag kostte het de nodige moeite bij de huisjes te komen. Een deel van de weg ging door een droge beekbedding. Bij de huisjes waren ook nachtzwaluwen te horen. Er zaten vrij veel kleine klapeksters en regelmatig roodkopklauwieren.

Roodkopklauwier was regelmatig te zien

Scharrelaar is altijd bijzonder (foto's Pieter Elbers)

Het volgende reisdoel was het merengebied Javakheti, op de grens met Armenië en Turkije. Gebied ligt op een hoogvlakte op bijna 2000 m hoogte. De winters zijn er koud en lang. Er wonen vooral Armeniërs. Op de meren ook pelikanen (vooral kroeskop), roodhalsfuten, enkele kraanvogels en wat steltlopers. Jules beet zich vast in een groep grauwe kiekendieven. Er was een dorp waar tientallen ooievaars broedden.

De eerste week zat erop en we brachten de minder reislustigen terug naar Tbilisi. De stad bleek boven verwachting mooi. De botanische tuin bleek een kloof met een beek waar zelfs een waterspreeuw broedde. Jules en ik gingen nogmaals naar de Kaukasus en daarna naar de Zwarte zee. In de moerassen daar zaten plaatselijk veel reigers (vooral purper). In de Zwarte zee waren regelmatig dolfinnen te zien.

Een mooi en interessant land. De reis heeft weer veel mooie ervaringen en foto's opgeleverd.

Paartje hoppen (foto Pieter Elbers)

Beflijster liet zich vaak zien in Kaukasus (foto Jules Bos)

Fotovoorstelling: Noord-West IJsland; vogels, fjorden en bloemen

Aanvangstijd : Donderdag 14 januari 19.30 uur

Plaats: Bezoekerscentrum Groote Heide te Venlo

De besneeuwde top van de Snaefellsjokull

IJsland is een dun bevolkt land met een oppervlak ongeveer drie maal zo groot als Nederland. De bevolking bedraagt ca 300.000 mensen. De meeste mensen wonen in Reykjavik. IJsland is gevormd door vulkanisme op de Mid-Atlantische rug. De oudste stukken van IJsland zijn slechts 20 a 24 miljoen jaar oud.

In de periode eind juni begin juli ben ik ruim 13 dagen met een groep het westen, noordwesten en het midden van IJsland bezocht. Na een aantal zachte winters was afgelopen winter in IJsland lang, koud en sneeuwrijk. Het land was begin juli geel van Dotterbloemen, Paardenbloemen Boterbloemen of roze van de Pinksterbloemen. Veel binnenlandse wegen waren nog gesloten.

De kliffen langs de fjorden zijn druk bevolkt met Alken, Zeekoeten, Papegaaiduikers, Drieteen-meeuwen en Noordse stormvogels. Op de stenen liggen Grijs en Gewone zeehonden. Opvallend is de hoge dichtheid aan weidevogels zoals Regenwulp, IJslandse grutto, Watersnip, Tureluur, Scholekster en Goudplevier. Aan de kust en in de meertjes zitten Bontbekplevier, Noordse sterns, Paarse strandloper, Eidereenden en Grauwe franjepoten. Een groot aantal vogels kwam voldoende dichtbij om goede foto's te maken. Ook Harlekijneend, IJsduiker en Roodkeelduiker lieten zich gewillig fotograferen.

De IJslandse steenwoestijnen staan vooral aan de kust vol met Blauwe lupine. Deze soort is vanuit de USA geïntroduceerd om te grond te verbeteren en erosie en stofstormen tegen te gaan. Net als andere vlinderbloemigen bindt deze soort stikstof vanuit de lucht. Van nature worden deze vlaktes het eerst bevolkt door Zeesilene, Stengelloze silene, Arctische tijm, Bergzuring, Wilgen en Hoornbloemen. Op iets vochtiger en klimatologisch mildere plaatsen staan Maanvaren, Orchideeën en Rotsereprijs. De tocht eindigt in de hoofdstad Reykjavik.

Begin juli zeer algemeen: de Pinksterbloem

Een rijtje rustende Harlekijneend mannen in de rivier

Peter Eenshuistra

Kroontjesknotszwam; niet meer zo zeldzaam maar wel heel erg mooi.

Vijf jaar geleden was de Kroontjesknotszwam (*Artomyces pyxidatus*) nog een “zeer zeldzame” soort met slechts enkele groeiplaatsen in Nederland. In 2009 vond Twan Martens het eerste Limburgse exemplaar aan de noordrand van de Hamert. Goede foto's en een gedroogd exemplaar waren een vereiste om de soort geaccepteerd te krijgen. Inmiddels staan op de verspreidingsatlas al 47 groeiplaatsen in Nederland. In Waarneming.nl vermeld in 2015 al weer diverse nieuwe groeiplaatsen. De soort zou nu in de categorie “matig algemeen” vallen. Ook de toename van het aantal groeiplaatsen in Limburg is spectaculair:

2009: Hamert

2012: Plasmolen, Savelsbos

2013: Oirsbeek, Schinnen

2014: Hamert, de Doort (Echt), Zwart Water, Grote heide (WML-bos)

2015: Swalmen, Zwarte Water, Donkervennen (Kessel), Meinweg (Vlodrop-station)

De soort groeit op dood vochtig loofhout dat enkele jaren (?) dood maar nog niet vermolmd is. In Zweden, waar de soort als belangrijke, maar zeer zeldzame kensoort voor oude loofbossen geldt, zou er een voorkeur zijn voor Populier en Els. In Nederland blijkt de soort ook op Berk, Wilg en Eik te kunnen groeien.

De soort is niet alleen erg fraai; de exemplaren lijken ook steeds groter te worden. De foto's bij dit verhaaltje zijn gemaakt in De Meinweg. De paddenstoelen groeiden op een liggende stam van ruim 1 meter lengte en een dikte van 15 cm. De tweede foto laat een uitvergroting zien van de hoogste toppen van deze koraalvormige soort.

Peter Eenshuistra

Zeehonden bij Dollard (foto Jos Hoogveld)

Kleurschakering in Valkenven-zuid met massaal gesteeld, glaskroos, pilvaren en snavelzegge (fot Jos Hoogveld).

Swalm met omgeknaagde bomen (foto Jos Hoogveld)

Beken in Venlo-zuid

Geschiedenis van de beken in Venlo-zuid

In Venlo-zuid lopen verschillende beken. Ze zijn klein en vallen daarom niet iedereen op. De belangrijkste zijn de Wilderbeek en de Venlose Molebeek. Zelfs van deze beken is het de vraag of dit wel echt beken zijn in de zin van natuurlijke kleine waterlopen. Mensen graven namelijk al sinds lange tijd waterlopen om op plaatsen minder of juist meer water te krijgen. Het gebied onderlangs het hoogterras is van nature nat. Er stroomt grondwater uit het hoogterras toe en het water kan niet goed naar de Maas stromen, omdat het richting de Maas hoger is. De Venlose Molenbeek begint in een dal dat diep het hoogterras in steekt. De Wilderbeek heeft een dergelijk dal niet. Bij de Maas snijdt de beek zich diep in en stroomt meanderend naar de laag liggende rivier. Deze natuurlijke monding ligt nu droog ten zuiden van de Zuiderbrug. Ze vormde tot 2000 de grens tussen Venlo en Tegelen. Tot 1800 was dit ook de grens tussen de hertogdommen Gelre (Venlo) en Gulick (Tegelen).

Voor de komst van stoommachines waren wind- en waterkracht belangrijke energiebronnen. Zo ook hier. De naam van de Venlose Molenbeek wijst daar al op, net als de Onderste en de Bovenste Molen. Op het punt waar de Wilderbeek en Molenbeek samen komen stond ook nog een watermolen. Omdat de Molenbeek klein is, was de kracht van het water beperkt. Daar staat tegenover dat het hoogte verschil groot is. Dat levert weer extra waterkracht. De Onderste en Bovenste Molen waren dan ook bovenslagmolens. Dat wil zeggen dat het water boven op het waterrad viel. Ook waren er molenvijvers om water op te sparen voor de aandrijving van de molens. Bij de Bovenste Molen is die vijver nog aanwezig, bij de Onderste Molen werd dit later het zwembad.

Onderste Molen met links de Molenvijver, begin vorige eeuw

Een ander belangrijk gebruik van het water was de voeding van grachten. Hier gebeurde dat bij de vestinggracht van de stad (via de Sloterbeek) en grote boerderijen. Die boerderijen zijn er nog (Hulsterhof) of alleen in naam (Hagerhof (grachten nog aanwezig), Wijlrehof).

Ook op het hoogterras (Joamerdal) is het nodige gebeurd, dat de beken sterk beïnvloedt. Er wordt al sinds de Romeinse tijd met name klei gewonnen. Hierdoor is er veel hoogteverschil ontstaan. Vooral in de vorige eeuw is er veel afgegraven. Hierdoor ontstonden diepe grote groeven met plassen. De natuurlijke bronnen aan de steilrand en in het dal van de Venlose Molenbeek droogden echter grotendeels op. Om de Molenvijver bij de Bovenste Molen water te laten houden, wordt water uit de grote groeve naar de bovenloop van de Venlose Molebeek gepompt.

Natuur in en rond de beken

Door de vrij grote hoogteverschillen stromen de beken vrij snel. Hierdoor komen er in het water veel bijzondere ongewervelde dieren voor. Omdat de beken klein zijn en niet echt meer met de Maas verbonden, komen er weinig vissoorten voor. De vistrappen bij de Maas achter het ziekenhuis zijn niet geschikt voor kleinere vissen en ook de plassen belemmeren het optrekken van vissen vanaf de Maas.

Er komen wel kenmerkende beekvogels voor, met name de ijsvogel en de grote gele kwikstaart. Sinds een aantal jaren zitten er ook bevers bij de plassen achter het ziekenhuis. Die zijn via de Venlose Molenbeek ook naar de grote groeve van het Joamerdal getrokken, waar langs de grote plas beverknaagsporen duidelijk zijn te zien.

Wat planten betreft, zijn vooral de bronnen en bovenlopen interessant. Plaatselijk groeit er massaal paarbladig goudveil, een zeldzame plant van brongebieden.

Zijtak Wilderbeek in bos bij Egypte

Ijsvogel oftewel Sintemertens Veugelke (foto Otto Plantema)

Een nieuwe toekomst voor de beken

In de loop van de vorige eeuw is Venlo-zuid steeds meer een stedelijk gebied geworden. De stad rukte op met nieuwe woonwijken. De landbouw werd intensiever met veel kastuinbouw. Er kwamen in het “middengebied Venlo-Tegelen” allerlei voorzieningen voor de stad, als industrieterrein, ziekenhuis, sportterreinen, (snel)wegen, enzovoorts. De kleine beekjes werden regelmatig verlegd, verdiept, soms zelfs plaatselijk ondergronds gelegd.

Vooraf sinds de jaren '80 wordt gewerkt aan behoud en herstel van natuur en landschap. Zo ook hier. Dat gaat natuurlijk vooral over het Joamerdal en het Maasdal. Dat gaat echter ook over oorspronkelijke beken als Wilderbeek en Venlose Molenbeek. Die vormen verbindingen tussen natuur aan de grens en het Maasdal. Aan de rand van de stad valt dat niet mee. Er spelen vele andere belangen. Waterschap Peel en Maasvellei werkt aan een herstelplan samen met de gemeente om de beken weer een duidelijke plek en gezicht te geven. Zo kunnen planten en dieren vooruit, maar kunnen ook buurtbewoners meer genieten van hun directe, mooie omgeving.

De Wilderbeek is al meermalen verlegd in verband met de aanleg van de Zuiderbrug, de Streekweg en de A73/A74. In verband met de sterke erosie na een eerdere verlegging, zijn bij de aanleg van de A74 enkele tijdelijke stuwten aangelegd. Die veroorzaken echter zoveel opstuwing, dat het snelstromende karakter nu niet tot uitdrukking komt. Dit zal door het waterschap worden gecorrigeerd. Voor meer informatie, zie de website van het waterschap (www.wpm.nl).

Nieuwe loop Wilderbeek bij Egypte, net na aanleg in 2012. Inmiddels is dit al flink begroeid. Linksboven moet de Zijtak Wilderbeek nog aangesloten worden

Vispassage bij ziekenhuis

Bever knaagsporen langs Venlose Molenbeek

Activiteiten Faunagroep november 2015 – juni 2016

DATUM	PLAATS	BESTEMMING
Zo 1 November '15 7.00 u	Reinoud	Diepholz: inmiddels klassieker met grote aantallen kraanvogels, vorig jaar ook kleine en wilde zwanen, kiekendieven en reeën. Afgesloten in een Imbiss met een lekkere Duitse maaltijd
Zo 13 December '15 9.00 u	Groote Heide	Bezoekerscentrum Groote Heide: Fietstocht Krickenbeck. Waarnemingen afhankelijk van weersomstandigheden. In het verleden: Watervogels, met sneeuw vossensporen enz
Zo 27 December '15 13.30 u	Reinoud	Middagje Noord Limburg voor ganzen, en andere wintervogels (nu niet op het bord, maar vliegend)
Zo 3 Januari '16 8.00 u	Reinoud	Maasplassen: met ongetwijfeld weer veel interessante eenden en/of duikers met name op de WML plas
Zo 31 Januari '16 7.00 u	Reinoud	Zeeland: Teveel om op te noemen. Deze klassieker blijft er wel in : wad-, water- en zeevogels, grijze zeehond, kibbeling. <i>N.B. ivm carnaval een week vroeger!</i>
Zo 6 Maart '16 7.00 u	Reinoud	Ooypolder / Milsbeek (onder voorbehoud)
Di 15 Maart '16 Vergadering 19.30 u	Bij Jos	We willen het wel eens hebben over eventuele weekendbestemmingen. Hebben we vroeger wel eens gedaan (oa Texel, Torgny, de Argonne). Misschien moeten we dat weer eens oppakken. (Lauwersmeer?) Denk maar eens na over mooie plekken.
Zo 3 April '16 7.00 u	Reinoud	Moresnet: voorjaarsflora (hellingen vol met narcissen, bosanemonen, orchisjes) in een mooi heuvelland, eerste zomervogels, vuurgoudhaantjes, misschien weer een waterspreeuw. Lekker wandelen langs klaterend water
Zo 24 april '16 6.00 u	Reinoud	Lauwersmeer. Nieuw! (ook de aanvangstijd, datum vervroegd ivm meivakantie). We hebben hier al vaker over gedacht voor een weekend. Dit wordt een eerste kennismaking (1 dag) met een spectaculair gebied.
Zo 5 juni '16 7.00 u	Reinoud	Zeeuws Vlaanderen: Is ons vorig jaar goed bevallen, maar we waren toen wat laat in de zomer. Dat moet nu toch wel heel mooi worden met de verschillende kolonies sterntjes en zwartkopmeeuwen.

Kraanvogels op maisstoppels bij Diepholz. (foto Frans Dorssers)

Brandganzen bij de Maas bij Bergen/Vierlingsbeek (foto Pieter)

Nieuwe natuur – verrijking en/of verrommeling?

De ecologische hoofdstructuur krijgt vorm om en zelfs in Venlo. De Maascorridor brengt de natuur in de stad. Galloways begrazen de uiterwaarden. Tamme, witte gazen voelen zich er ook thuis. In het Maasdal en in de bebouwde kom komen veel nieuwe soorten voor die vaak door de mens zijn aangevoerd.

Ook in natuurgebieden soorten door de mens aangevoerd. Soms onbewust (met maaimachines of uit tuinen), soms bewust. Bij natuurherstel waarbij kale bodems ontstaan, wordt de laatste jaren vaak “geënt” met soorten van plaatse waar de vegetatie/levensgemeenschap gewenste soorten bevat. Moeraskartelblad is de laatste 20 jaar sterk verspreid door maaimachines die natte hooilande maaien. Soms wordt de soort ook doelbewust uitgezaaid. In de grote groeve in het Jaomerdaal komen enkele zeldzame soorten voor die daar waarschijnlijk zijn ingezaaid : wolverlei en ruige anjer. Op natte, schrale oevers is hier door het Limburgs Landschap heideplagsel verspreid. Hierdoor groeit hier plaatselijk veel gagel.

Jos Hoogveld

Moeraskartelblad

Wolverlei

Ruige anjer (onder)

Gagel